

AUTOMATIZACE A MECHANIZACE VELENÍ A PŘÍPRAVA ŠTÁBŮ VOJSKA PVO POZEMNÍHO VOJSKA

Soudobý ozbrojený zápas je stále více v přeměněné formě zápasem o čas, přičemž v tomto zápase má rozhodující úlohu kvalita velitelů a štábů, jejich schopnost plně si osvojit a využívat existující techniku. Získat v krátké době vzrůstající množství informací, zpracovat je a využít je k vypracování optimálních rozhodnutí v současných podmínkách ozbrojeného zápasu již nemůže jen člověk. **Proto jako kategori-cký požadavek doby vyvstává potřeba mechanizace a automatizace procesu velení vojskům.**

Využití prostředků mechanizace a automatizace je však závislé na struktuře systému velení, na připravenosti velitelů a štábů využít mechanizační a automatizační techniku, na metodách a formách jejich práce. To vyžaduje abychom rozvoj velení chápali jako relativně uzavřený systém, který zahrnuje tyto základní prvky:

- rozvoj teorie velení;
- rozvoj a objektivní posílení informačních a rozhodovacích procesů;
- rozvoj struktury, orgánů a míst velení;
- rozvoj metod a forem práce velitelů a štábů;
- rozvoj mechanizačních a automatizačních prostředků;
- rozvoj kvalifikace kádrů v systému velení na bázi zaváděných mechanizačních a automatizačních prostředků.

Největší vliv na rozvoj všech prvků má

člověk, především jako uživatel technických prostředků mechanizace a automatizace, neboť je rozhodujícím subjektem velení. Proto úroveň kvalifikace velitelů a štábů jednotlivých stupňů velení, změna jejich myšlení, návyků a předchozích zkušeností, je výchozím předpokladem úspěšného řešení úkolů spojených s mechanizací a automatizací velení. Je tomu tak proto, že tento subjekt bezprostředně působí:

- na poznávání a zdokonalování informačních a rozhodovacích procesů;
- na zdokonalování a zavádění nových metod a forem práce;
- na rozvoj a zavádění technických prostředků mechanizace a automatizace v souladu s rozvojem vojenského umění a z něho vyplývajících požadavků na rozvoj zbraní a prostředků velení apod.;
- na rozvoj a zavádění projektovaného díla.

Můžeme tedy shrnout, že **zvyšování kvalifikace velitelů a štábů má rozhodující vliv na celkový rozvoj mechanizace a automatizace velení a jejich uplatnění v soudobém boji a operaci.** Přitom platí, že čím vyšší stupeň velení, tím je tento požadavek naléhavější a prvořadější.

U vojska PVO pozemního vojska vystupuje do popředí zejména proto, že soudobý vzdušný protivník poskytuje pro přípravu a vedení bojové činnosti prostředkům PVO čas, řádově vymezený několika minutami.

Hodnocení současného stavu přípravy velitelů a štábů předpokládá analyzovat především **tyto prvky**:

- stav rozvoje a zavádění technických prostředků mechanizace a automatizace;
- stav rozvoje a zavádění projektového díla;
- stav informačních a rozhodovacích procesů;
- stav kvalifikace velitelů a příslušníků štábů.

Přestože nejzávažnější a nejsložitější je objektivní analýza informačních a rozhodovacích procesů, zaměříme se především na **oblast přípravy velitelů a příslušníků štábů PVO**.

Dosažená úroveň stavu rozvoje a zavádění technických prostředků mechanizace a automatizace je spojena s úrovní automatizace zaváděných zbraňových systémů, na něž musí automatizace na vyšších stupních velení navazovat.

Ve vojsku PVO pozemního vojska jsou zbraňové systémy na poměrně vysokém stupni automatizace. Zvládnutí zbraňových systémů a jejich automatizačních prvků však nutně předpokládá odpovídající úroveň: technické připravenosti velitelů a štábů a jejich schopnost adaptovat se na podmínky nově zaváděných automatizovaných komplexů velení. Automatizace zbraňových systémů však zpravidla postihuje proces řízení palby jen do stupně útvaru nebo svazku PVO, ne však operačně taktickou činnost, kde je stav přibližně stejný jako u vševojskových stupňů velení a ostatních druhů vojsk.

Automatizace a „zvědečnění“ velení vede k intelektuální práci velitelů a štábů, dělá ji stále obsažnější a tvůrčí, vyvolává podstatné změny v profesionální struktuře práce, vede k rychlému růstu požadavků na kvalifikaci a k růstu inženýrsko-technických kádřů. Automatizovaná moderní technika klade zvláštní požadavky i na osobní vlastnosti člověka na jeho schopnosti samostatně rozhodovat, být zodpovědným, harmonizovat osobní zájmy se zájmy kolektivu. Můžeme tedy říci, že **rozvoj prostředků velení je zároveň rozvojem samotného velitele a pracovníka štábu, neboť je jeho kulturně technickým růstem**.

V odboru PVO pozemního vojska je několik důležitých projektů, které zahrnují programové zpracování některých základních úloh a charakterizují bojovou činnost vojska PVO a její možné výsledky. Přes určité nedostatky projektů, potřebu jejich další objektivizace, jde o práce velmi užitečné, které lze využít k přípravě a školení

velitelů a štábů, zejména operačních stupňů velení. Využívání těchto projektů v praxi zatím neodpovídá dosaženému stupni poznání. Příčiny tohoto stavu jsou jistě zčásti objektivního, ale hlavně subjektivního charakteru.

K objektivním příčinám zřejmě patří: trojové zabezpečení při cvičeních, problémy okolo přenosových cest a také skutečnost, že jednotlivé projekty nejsou mezi sebou vzájemně propojeny co do času i návaznosti, což jejich hodnotu částečně snižuje.

Subjektivní příčiny však leží v připravenosti velitelů a štábů, neboť racionální využití prací vyžaduje znalost podstaty řešených úloh a schopnost jejich aplikace na podmínky práce jednotlivých štábů. Velitelé a štáby se tak málo podílejí na rozvíjení těchto metod, na jejich obohacování a zkvalitňování v souladu s požadavky praxe. Víme, že věda uplatněná v procesu velení se stává i řídicí silou.

Při hodnocení stavu rozvoje informačních a rozhodovacích procesů vyplývá, že základní informační a rozhodovací procesy jsou štábům známy. Informace zpracovávají převážně slovně a při rozhodování používají především logické postupy, které se opírají o zkušenosti a praktické návyky. Je jim jasné od koho, jaké a v kterém čase informace mohou získat a komu jaké a v kterém čase mají informace předat. V rozhodovací praxi je pak třeba hledat variantní řešení a z nich vyplývající řešení optimální a vyloučit tak různá šablonovitá řešení. V této souvislosti vidíme i nedostatky v pomalosti transformačního procesu, tj. ve zdlouhavém zpracování získaných informací. Ukazuje se tedy, že je třeba mnohé zlepšit ve stylu práce jednotlivých důstojníků a celých štábů, zabývat se těmito problémy, shromažďovat údaje, čile vědomě v této oblasti experimentovat a tak ovlivňovat i vědeckou práci vymezováním konkrétních požadavků.

Při hodnocení stavu kvalifikace velitelů a štábů je aktuální si připomenout slova K. Marxe v jeho díle Kapitál I, kde napsal: „Ekonomické epochy se neliší tím, co se vyrábí, nýbrž tím, jak, jakými pracovními prostředky se vyrábí“.

Aplikováno na oblast velení to znamená, že **etapy rozvoje velení se neliší tím, komu se velí, nýbrž tím, jak, jakými prostředky velení se velí**.

Účinnost prostředků velení závisí na dovednosti, znalostech a zkušenostech lidí, na tom, jak plně mohou využívat možnosti techniky, nakolik techniku ovládli. Tyto

kvality lidí, jejich zkušenosti a návyky však závisí na existujících prostředcích velení, na tom, jaké přístroje a techniku používají. Nemůžeme tedy od velitelů a štábů vyžadovat, aby pracovali metodami, které odpovídají automatizovanému systému velení, jestliže těmito systémy nejsou sami vybaveni. Můžeme však od nich vyžadovat, aby se na tuto etapu připravovali, aby pochopili, že era automatizace a zvědečtění výroby platí i pro oblast velení, že vede k stále větší intelektualizaci práce a činnosti velitelů a štábů. To se musí odrážet ve změnách jejich myšlení, především v ovládnutí techniky a moderních metod práce.

Z charakteristiky současného stavu kvalifikace velitelů a štábů vojska PVO můžeme učinit tyto závěry:

- mají poměrně dobré znalosti, návyky a dovednosti k ovládání a využívání jednoduchých technických zařízení i složi-

tějších technických prostředků velení, pokud jsou zavedeny, mají solidní zkušenosti v graficko-logickém modelování bojové činnosti;

- mají malé znalosti, dovednosti a návyky v systémové analýze, v moderních metodách rozhodování, v algoritmování rozhodovacích postupů a v metodách operačního výzkumu, v pravděpodobnostním oceňování výsledků a ve využití statistických údajů;

- nemají dostatečné znalosti zákonitostí a principů informačních procesů; jejich znalosti jsou omezeny na využití složitějších technických prostředků velení malého počtu úloh;

- mají určité představy o možnostech a perspektivách dalšího rozvoje mechanizace a automatizace, přeceňují nebo nedoceňují možnosti automatizační techniky, popř. podceňují úlohu a možnost ostatních činitelů procesu nebo nevyužívají ty možnosti, které existují.

Požadavky na přípravu velitelů a štábů v oblasti velení prostředků PVO

Vymezit požadavky na přípravu velitelů a štábů vyžaduje, abychom stanovili nejdříve základní směry rozvoje znalostí velitelů a štábů. Jde především o **vymezení požadavků na:**

- znalosti z oboru teorie velení;
- všeobecné znalosti;
- znalosti technických prostředků velení;

- dovednosti, návyky a zkušenosti;
- morální a charakterové vlastnosti.

Předpokladem pro osvojení si teorie velení je znalost a schopnost aplikovat zákony marxistické dialektiky na oblast velení a dále hluboké vojenské odborné znalosti, zahrnující oblast vojenského umění, operačního umění a taktiky svého druhu vojska v soudobém ozbrojeném zápase.

Na jejich základě si mají **osvojit:**

- principy velení, funkce velení, podstatu procesu velení;
- metody analýzy informačního toku, tj. sběru, třídění, ukládání a analýzy informací;

- metody rozhodování a možnosti využití exaktních metod k nalezení optimálních rozhodnutí;

- metody vědecké organizace řídicí práce se zaměřením na racionální dělbu práce ve štábech;

- metody kontrolní a vyhodnocovací činnosti.

Velení je úzce spojeno se schopností vést lidi. To klade **zvýšené nároky na znalosti problémů spojených s**

- marxistickou sociologií, psychologií a pedagogikou;

- ovládnutím moderních matematických metod;

- ovládnutím základů systémové teorie,

- osvojením si základů konstrukčních principů technických prostředků velení.

Ve velitelích připravě pak musí narůst počet zaměstnání ke zvýšení technické připravenosti velitelů a štábů.

Požadavky na znalosti technických prostředků velení diferencujeme podle funkčního zařazení u vlastní techniky.

Do první kategorie, kde jsou skupiny lidí, kteří sami techniku obsluhují, zahrnujeme požadavek rutinního ovládání techniky velení.

Do druhé kategorie pak osoby, které bezprostředně řídí využití techniky přes její obsluhu (osoby prvního stupně řízení). Pro tuto skupinu vymezujeme požadavek znalosti funkce a postupu při obsluze techniky velení.

Do třetí kategorie můžeme zařadit osoby, u kterých předpokládáme, že mohou techniku obsluhovat jen v ojedinělých případech (osoby druhého stupně řízení). Tato skupina řídicích pracovníků má znát funkci daného prostředku, mít základní znalosti postupu při obsluze techniky a především pak znát dokonale využít techniku v procesu velení.

Do čtvrté kategorie pak můžeme zahrnout osoby, u nichž obsluha techniky nepřipadá vůbec v úvahu (osoby třetího a vyšších stupňů řízení). Tato skupina by měla znát povšechně funkci a možnosti využití prostředků velení.

Požadavky na dovednosti a návyky jsou v základních směrech dány předcházejícím zařazením do jednotlivých kategorií. Z hlediska obsahu jde především o tyto **základní dovednosti a návyky**:

- v racionální práci s informacemi, směřující k využití mechanizační a automatizační techniky;

- v mechanickém až automatickém ovládání mechanismů technických prostředků velení;

- v pečlivosti a přesnosti práce při různých kalkulacích a přípravě vstupních údajů pro využití zprogramovaných úloh a technických prostředků velení;

- ve stmelování (sladování) činnosti kolektivů při obsluze techniky s možností vzájemné zastupitelnosti ve funkcích.

Tyto základní dovednosti a návyky mohou získat velitelé a štáby jen praktic-

kou prací na technice v rámci výcviku, prověrek a různých cvičení u vojsk.

Nová kvalita technických prostředků soudobého ozbrojeného zápasu (včetně prostředků velení) tvoří materiální základnu nových a zvyšujících se požadavků na morální a charakterové vlastnosti velitelů, příslušníků štábu a jednotek PVO. Uplatnění těchto nových prostředků v procesu velení vyžaduje od velitelů a štábů:

- větší důslednost a odpovědnost za plné využití nákladných zbraňových systémů i podsystemů velení;

- vysokou ukázněnost a pevnou vůli jako nezbytných předpokladů v podmínkách kolektivní obsluhy techniky a vzájemné závislosti výsledků v práci jednoho člena obsluhy (štábu) na druhém;

- psychickou vyrovnanost, která umožňuje odolávat ideologickým i psychologickým vlivům protivníka i účinkům jeho moderních zbraní;

- stranickou principiálnost zabezpečující správnou orientaci velitelů a štábů v složitých podmínkách mezinárodní politiky a války zvláště.

Závěr

Ze souhrnu vymezených požadavků a z analýzy současného stavu můžeme vyvodit závěry pro další přípravu důstojníků vojska PVO.

V návaznosti na přípravu ve vojenských školách v oblasti automatizace a mechanizace vymezit rozsah a obsah problémů, které je potřebné získat v postgraduálním školení, popř. jiné cyklické diferencované přípravy důstojníků.

Ve vědeckovýzkumné práci ve vojsku PVO pak pokračovat v systematickém rozpracování těchto základních problémů:

- analýza informačního toku na jednotlivých stupních velení s vymezením na spojovací sítě, prostředky spojení, přenosu, zobrazení, uchování a zpracování informací v potřebném čase;

- analýza struktury a orgánů velení na jednotlivých stupních velení a vymezení prostředků nezbytných pro postupnou mechanizaci prací a procesů;

- analýza vybavenosti míst velení předpokládanou automatizační technikou z hlediska operačně taktického velení v návaznosti na vševojskový systém velení.

Na rozpracování těchto problémů se mají podílet i velitelé (náčelníci) a štáby (oddělení), popř. jednotky PVO, tzn. všechny stupně velení především řešením těchto dílčích otázek:

- analýzou informací a rozhodovacích procesů na svých stupních velení;
- rozříděním prostředků velení do jednotlivých skupin prostředků pro získání, přenos, zobrazení, uchování a zpracování informací;

- ujednacením metodik práce štábů (oddělení) na jednotlivých stupních velení;

- ujednacením formalizovaných dokumentů na jednotlivých stupních velení v návaznosti od nejnižších stupňů po nejvyšší;

- vytvářením úkolů a operací, k jejichž racionalizaci lze využít mechanizačních prostředků a stanovením jejich potřeby na jednotlivých úrovních velení.

Tyto dílčí problémy jsou v možnostech velitelů a štábů a k jejich řešení mají nejlepší předpoklady, protože jsou ve značné míře statistického charakteru.

Jen soustředěným a cílevědomým řízením činnosti v celé této složité oblasti práce zabezpečíme plynulý přechod z dosavadního systému velení na velení automatizované. Jde o dlouhodobý proces, základy jehož úspěšného průběhu budujeme již v dnešní době.